

Mikroekonomie I.

3MI106

Ing. Jitka Špeciánová, Ph.D.

Katedra manažerské ekonomie FPH VŠE v Praze

jitka.specianova@vse.cz

Konzultační hodiny: viz [InSIS](#)

Kontaktní informace

Přednášející: Ing. Jitka Špeciánová, Ph.D.

Garantka kurzu: Ing. Jitka Špeciánová, Ph.D.

E-mail: jitka.specianova@vse.cz

Konzultační hodiny: Viz [InSIS](#)

Sylabus kurzu: Viz [InSIS](#)

Katedra manažerské ekonomie FPH VŠE v Praze:

<https://kmae.vse.cz/>

Hodnocení

Na přednáškách je vyžadována nejméně 50% účast, při nižší účasti je student hodnocen známkou nevyhověl. Pokud student z vážných důvodů nemohl splnit tuto studijní povinnost, postupuje se dle článku 11 Studijního a zkušebního řádu.

Semestr: 50 bodů

- 2 testy po 25 bodech (na semináři)
 - 6. týden & 13. týden
- Podmínka k postupu k ústní zkoušce:
min. 25 bodů z testů

Zkouškové období: 50 bodů

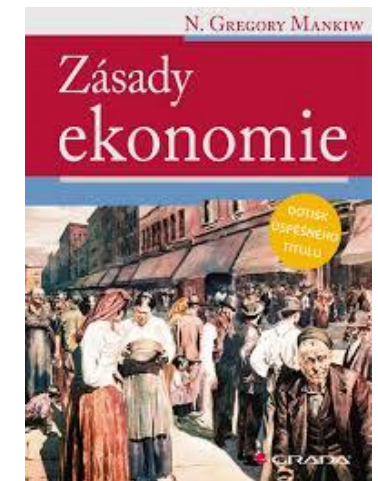
- Ústní zkouška

Standardní hodnocení:

**≥60b pro úspěšné
ukončení kurzu**

Základní a doporučená literatura

- 1) Macáková, L. a kol. 2010. *Mikroekonomie: Základní kurz*. Slaný: Melandrium. ISBN 978-80-86175-70-6.
- 2) Sirůček, P.; Nečadová, M.; Macáková, L. 2003. *Mikroekonomická teorie I. – cvičebnice*. Slaný: Melandrium. ISBN 80-86175-37-5.
- 3) Mankiw, N. G. 2009. *Zásady ekonomie*. Grada Publishing. ISBN 978-80-7169-891-3.

Dostupnost materiálů pro studující

- Veškeré dokumenty k předmětu včetně ppt prezentací k přednáškám naleznete v LMS Moodle:

[Nástěnka](#) / [3MI106 Mikroekonomie I \(2025/2026 ZS\)](#)

3MI106 Mikroekonomie I (2025/2026 ZS)

[Kurz](#) [Nastavení](#) [Účastníci](#) [Známky](#) [Sestavy](#) [Další](#) ▾

Důležité informace ke kurzu

Obsah a cíle kurzu

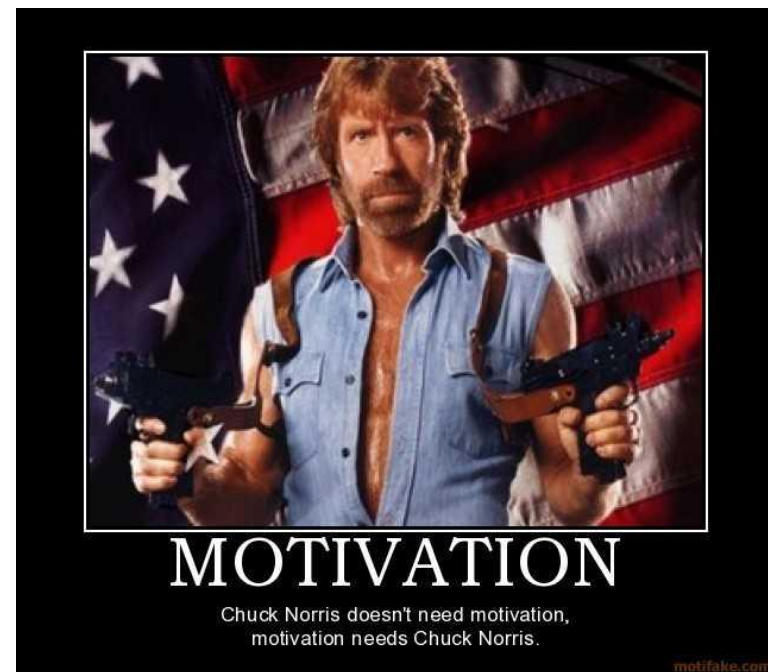

1 Úvod do ekonomie

Ekonomie je obtížná, ale velice užitečná

- **Dávejte pozor: pokud zanedbáte první týdny, může být obtížné dohnat zameškanou látku**
- Pravidelně docházejte na přednášky a semináře.
- Učebnice obsahují dobré příklady a procvičení.
- Pokud je něco nejasné, ptejte se na seminářích nebo přijďte do KH.
- Vždy spojte ekonomickou teorii s každodenním životem.
- Nikdy se neučte grafy a pojmy zpaměti: klíčem k úspěchu je pochopení!

Úvod do (mikro)ekonomie

Přednáška 1

Rozhodnutí, která je třeba učinit

Lidé čelí mnoha rozhodnutím, která společně ovlivní celou ekonomiku:

- Kdo bude pracovat, kde a za jakou mzdu?
- Jaké zboží, v jakém množství a s jakou technologií bude vyráběno?
- Jaké zdroje by měly být použity ve výrobě?
- Za jakou cenu by mělo být zboží prodáváno?

Společnost a omezené zdroje

Hospodaření se zdroji společnosti je důležité proto, protože zdroje jsou **vzácné.**

- Vzácnost znamená, že společnost má **omezené zdroje**, a proto nemůže vyrobit veškeré zboží a služby, které si lidé přejí mít.
- Aby zdroje byly vzácné, musejí být také **potřebné (užitečné)**.
- **Potřeby** (přání) lidí jsou oproti zdrojům **neomezené**.

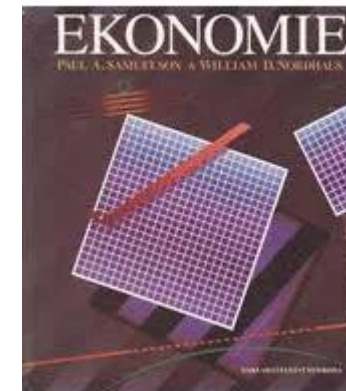
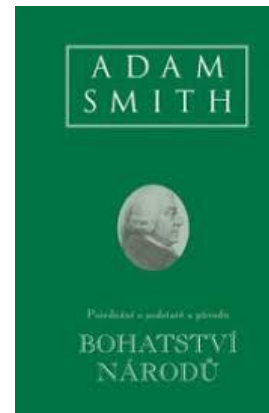

Společnost a omezené zdroje

Hospodaření se zdroji společnosti je důležité proto, protože zdroje jsou **vzácné**.

- Ekonomie studuje, jak společnost své vzácné zdroje využívá.
 - Omezenost zdrojů vs. neomezenost potřeb => vzniká nutnost **rozhodovat, jak tyto zdroje využít** – tj. jak je **alokovat**
 - Ekonomie je věda o volbě (rozhodování) v podmínkách vzácnosti.
- Užitečné, ale dostupné zdroje jsou tzv. **volné** zdroje.
 - Spotřeba jednoho člověka nesnižuje jeho dostupnost pro ostatní.
 - Nejsou vzácné, resp. nebyly vzácné (čistý vzduch, čistá voda)

Definice ekonomie

1. Adam Smith – kniha *Bohatství národů* (1776):

"**Ekonomie je věda o bohatství.**" – hlavním cílem ekonomie jako zkoumání tvorby a rozdělování bohatství

2. Alfred Marshall – kniha *Principy ekonomie* (1890):

"Ekonomie je studium lidstva v každodenním životě. Na jedné straně je to věda o bohatství a na druhé straně, která je důležitější, **věda o člověku.**" – zlepšování lidského blahobytu prostřednictvím ekonomické aktivity

3. Lionel Robbins – *Esej o povaze a významu ekonomické vědy* (1932):

"Ekonomie je věda, která studuje **lidské chování** jako vztah mezi cíli a omezenými prostředky, které mají alternativní využití." – princip nedostatku a volby => lidé musí činit rozhodnutí o tom, jak nejlépe využít omezené zdroje k dosažení svých cílů

4. Paul Samuelson – učebnice *Ekonomie* (1976):

"Ekonomie studuje, jak se lidé a společnost **rozhodují**, s použitím nebo bez použití peněz, jak využít vzácné výrobní zdroje, které mají **alternativní využití**, k produkci různého zboží a služeb a jak je rozdělují mezi **současnou a budoucí spotřebu** mezi různé skupiny společnosti." – vzácnost, volba mezi alternativami, intertemporální rozhodování

Definice ekonomie

- Ekonomie je teoretickou vědní disciplínou.
- Předmětem zkoumání ekonomie jako obecné (teoretické) vědy je způsob, jakým lidé se svými **neomezenými potřebami** používají **omezené zdroje** k **výrobě** statků a služeb, jak tyto statky a služby **rozdělují** mezi **současnou a budoucí spotřebu**, mezi jednotlivé osoby ve společnosti a jakou úlohu při tom hraje **směna**, resp. **trh**.

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL·E, OpenAI, 2025)

Ekonomie vs. Ekonomika

- **Ekonomie (*Economics*)**

- Věda; zkoumá rozhodování ekonomických subjektů, jak využívají vzácné zdroje
- Studuje a analyzuje to, co se děje v ekonomice

- **Ekonomika (*Economy*)**

- Hospodářství; praktická činnost subjektů jako jsou domácnosti, firmy a stát

Ekonomický statek a jeho výroba

- Přeměna zdrojů (**vstupů**) na ekonomické statky (**výstupy**)
- **Ekonomický statek** = jakýkoli výrobek, služba nebo zdroj, který je používán k uspokojení lidských potřeb; jejich výroba či poskytnutí vyžaduje náklady
 - Je vzácný a užitečný a má svoji cenu, za kterou je směňován

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL·E, OpenAI, 2025)

Výroba statků

- **Výrobní faktory (vstupy do výroby):**

- 1) **Práce** – důchod z ní plynoucí pro její vlastníky je *mzda*
- 2) **Půda** – důchod z ní plynoucí pro její vlastníky je *pozemková renta*
- 3) **Kapitál** – důchody z něj plynoucí pro jeho vlastníky jsou *zisky* nebo *úroky*

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL·E, OpenAI, 2025)

Myslet jako ekonom

Everything should be made as simple as possible, but not simpler. —Albert Einstein

Myslet jako ekonom

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2025)

- Přemýšlejte v termínech alternativ a „něčeho za něco“
- Vyhodnocujte náklady a přínosy individuálních a společenských rozhodnutí.
- Hledejte vysvětlení společenských jevů **na úrovni jednotlivce.**
- Pochopte, že každá volba má **nezamýšlené důsledky.**

Vědecká metoda: Pozorování, teorie a ještě více pozorování

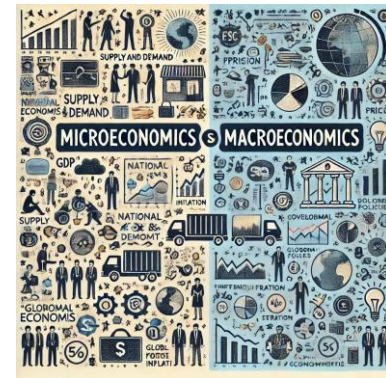
- Ekonomie je společenská věda
- **Používá abstraktní **modely** k vysvětlení, jak funguje složitý reálný svět.**
„Identifikuj základní mechanismus a ignoruj nepodstatné detaily.“
 - Každý model má své předpoklady, které popisují zjednodušenou realitu.
 - Modely v ekonomii = grafy a rovnice
 - *Ceteris paribus* = za jinak nezměněných okolností (v zadání měníme pouze 1 proměnnou; zbylé zůstávají shodné jako předtím)
- **Rozvíjí teorie, sbírá a analyzuje data k jejich hodnocení.**
- **Matematika** je nástroj ekonomie – pomáhá ekonomům vyjadřovat vztahy přesně, analyzovat je a vyvozovat závěry.

Ekonomická teorie a modely

- **Ekonomická teorie = modely + testování hypotéz**
 - Hypotéza = předpověď o vztahu příčiny a následku.
 - Např.: „*Když cena roste, poptávané množství klesá.*“
- **Dobré modely**
 - dělají **jasné a testovatelné předpovědi**,
 - používají se, dokud nejsou vyvráceny lepší teorií nebo důkazy.
- **Ekonomové se liší**
 - mohou dospět k různým předpovědím, i když oba postupují logicky,
 - proto je nutné ověřovat modely **empirickými daty** (realitou).

Mikroekonomie a makroekonomie

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2024)

Mikroekonomie

- Zkoumá rozhodování individuálních domácností, jedinců či firem a jejich interakce na trzích
- Analýza dílčích trhů (např. trh automobilů, trh s bydlením)

Makroekonomie

- Studuje ekonomiku (hospodářství) jako celek
- Klíčové veličiny: HDP, míra nezaměstnanosti, míra inflace

Mikroekonomické otázky

- Na koho více dopadne zavedení spotřební daně na tiché víno? Na spotřebitele nebo na vinaře? A o kolik se kvůli dani zvýší cena vína?
- Jak se projeví na trhu obilí špatné počasí a neúroda?
- Kolik zaměstnanců bude firma ochotna najmout a na čem to záleží?
- Proč hvězdy typu Taylor Swift tolik vydělávají?
- Proč je vzduch zadarmo a diamanty jsou tak drahé?
- Proč lidé nejsou více šťastni, když jim roste příjem?

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2024)

Pozitivní a normativní ekonomie

Pozitivní ekonomie

- Popisuje realitu, takovou, jaká je, hledá v ní zákonitosti jejího fungování („vědecká“)
- Používá *pozitivní výroky*
- *Např.* Průměrná roční míra inflace byla v roce 2023 v ČR 10,7 %.

Normativní ekonomie

- Doporučuje, jaký by svět měl být, hodnotí („politická“)
- Používá *normativní výroky*
- *Např.* Česká vláda by měla zvýšit minimální mzdu.

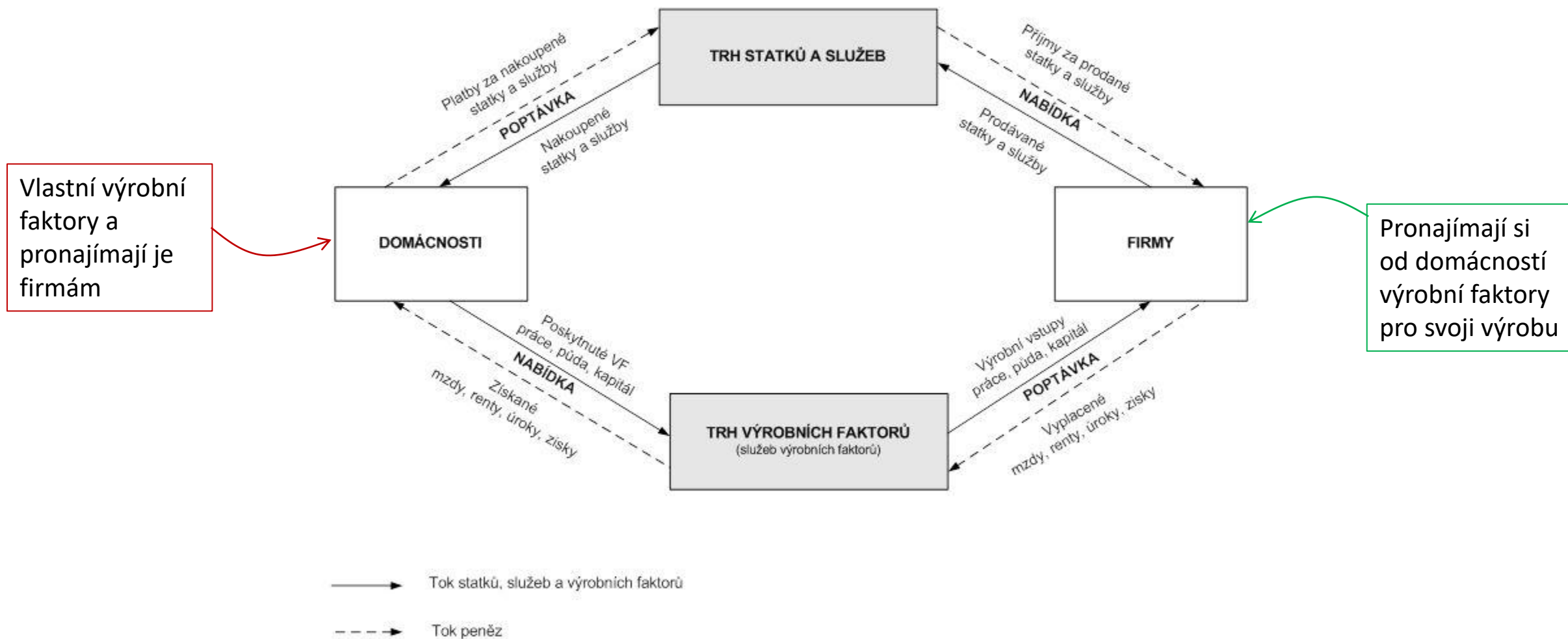

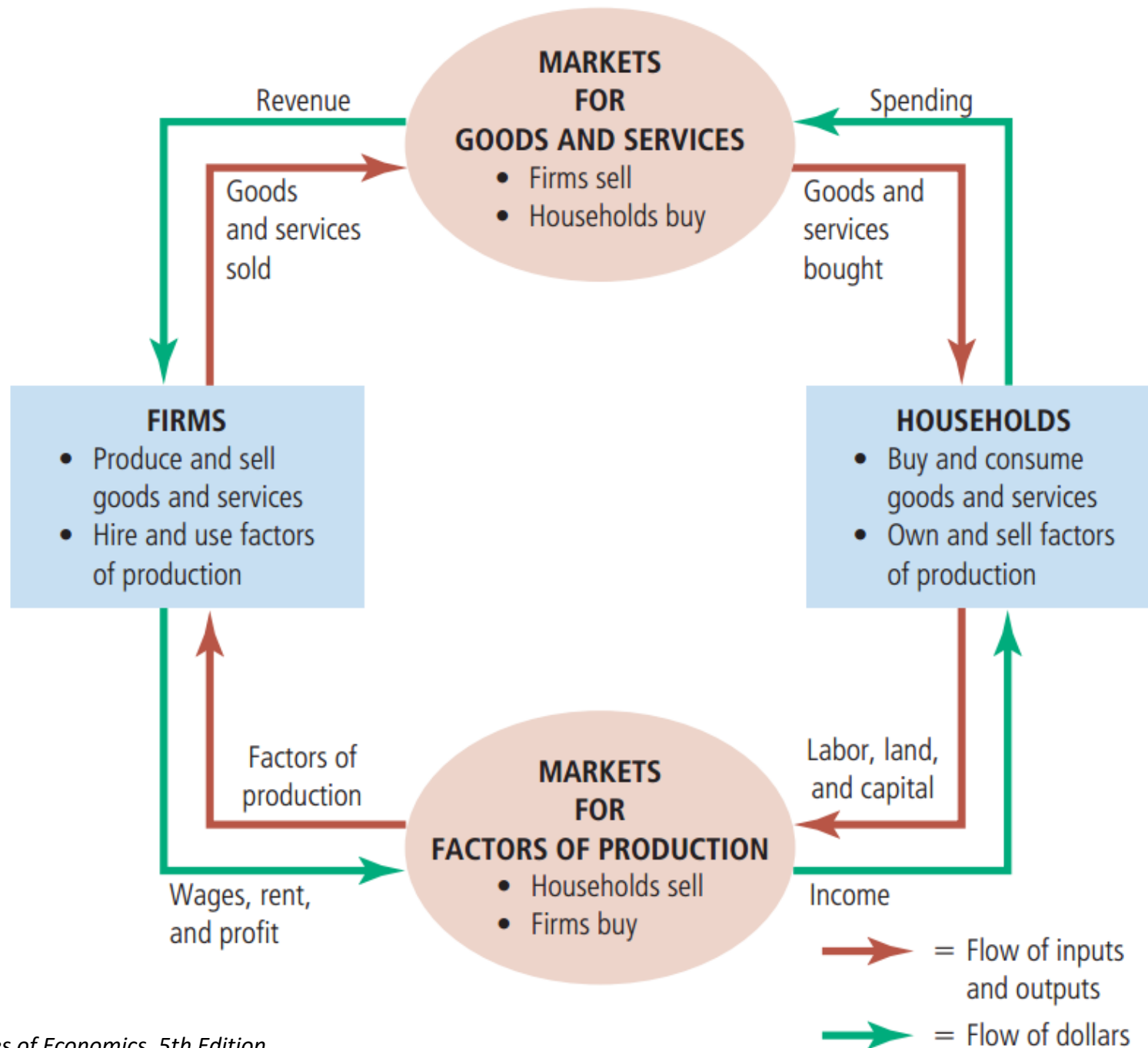
Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2025)

Náš první model: Ekonomický koloběh

- Schéma **ekonomického koloběhu** je vizuální model vztahů mezi základními ekonomickými sektory.
- Model je velmi zjednodušený, neboť obsahuje jen dva sektory – **sektor firem a sektor domácností**.
- Kromě nich ale v ekonomice je také **sektor státu (vládní sektor)** a **zahraniční sektor**.

Ekonomický koloběh

Základní principy ekonomie

7 základních principů (mikro)ekonomie

Základní principy ekonomie

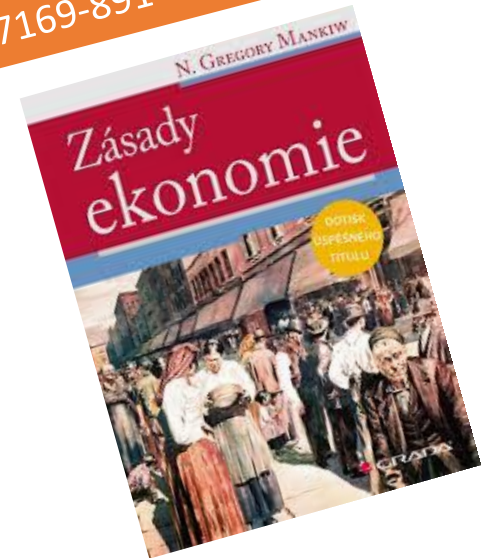
- **Jak se lidé rozhodují?**

- Lidé volí mezi alternativami (*trade-offs*)
- Cena věci se rovná tomu, čeho se vzdáte pro její získání
- Racionální lidé myslí v mezních veličinách
- Lidé reagují na pobídky

- **Jak lidé interagují mezi sebou?**

- Obchodováním si mohou polepšit obě strany
- Trhy jsou obvykle dobrým způsobem, jak organizovat ekonomickou aktivitu
- Vlády mohou někdy zlepšit výsledky fungování trhu

Mankiw, N. G. 2009. *Zásady ekonomie*. Grada Publishing. ISBN 978-80-7169-891-3.

Princip #1: Lidé volí mezi alternativami (*trade-offs*)

“Nic jako oběd zdarma neexistuje!”

- **Abychom něco získali, musíme se něčeho jiného vzdát.**

... „něco za něco“

Osobní úroveň: jídlo vs. oblečení; studium vs. sport

Společenská úroveň: efektivnost vs. rovnost

Princip #1: Lidé volí mezi alternativami (*trade-offs*)

Tři základní „trade-offs“ (volby či kompromisy), kterým čelí každá společnost, protože zdroje jsou vzácné:

1. Které statky a služby vyrábět

- Příklad: Pokud se bude vyrábět více aut, nezbude tolik zdrojů na výrobu jiných statků (např. potravin nebo bytů)

2. Jak vyrábět

- Když chceme vyrobit určité množství produkce, musíme zvolit kombinaci výrobních faktorů
- Pokud používáme méně jednoho vstupu, musíme více využít jiný vstup
- Příklad: výrobce sušenek může přecházet mezi palmovým a kokosovým olejem podle toho, co je levnější
→ rozhoduje o způsobu výroby

3. Pro koho vyrábět (kdo dostane statky a služby)

- Výroba nestačí pro všechny v libovolném množství
- Čím víc statků a služeb spotřebuje jedna část společnosti, tím méně zbude pro ostatní
- Tedy vzniká otázka rozdělení: kdo má přístup k výrobkům a službám

Princip #2: Cena věci se rovná tomu, čeho se vzdáte pro její získání

Rozhodnutí vyžadují porovnávání nákladů a přínosů (benefitů) jednotlivých alternativ

- Měla bych studovat VŠ, nebo místo toho jít pracovat na plný úvazek?
- Měla bych se učit na zkoušku, nebo jít na rande?

Náklady (obětované) příležitosti určité věci se rovnají tomu, čeho se vzdáte pro její získání.

- Dnešní přednáška není zdarma. Cena studia na VŠ nejsou jen výdaje na učebnice.

Princip #3: Racionální lidé myslí v mezních veličinách

Mezní změny jsou malými dodatečnými přizpůsobováními

- *Mezní* znamená “na hranici/okraji” → mezní změny = přizpůsobování okolo hranice/okraje

Příklad: Dodatečné dva roky studia, další hodina času

Racionální lidé se rozhodují na základě porovnávání **mezních benefitů (mezních přínosů)** a **mezních nákladů**.

Příklad: Ceny letenek

Peltzmanův efekt: Zavedení bezpečnostních opatření nemusí nutně vést k celkovému zvýšení bezpečnosti, protože lidé často reagují na vyšší úroveň bezpečnosti tím, že se chovají riskantněji.

Princip #4: Lidé reagují na pobídky

Změny v (mezních) nákladech nebo přínosech **motivují lidi, aby změnilí své chování.**

Příklad: Zavedení používání bezpečnostních pásů v automobilech

- Přínosy: nehody se staly méně nákladné (snížení pp smrtelného úrazu)
- Snížily se benefity z pomalé a bezpečné jízdy, která je více nákladná než jízda rychlá a nebezpečná (čas, energie)
- Článek S. Peltzmana (1975) – méně smrtelných nehod, ale větší počet nehod a více obětí nehod z řad chodců

Princip #5: Obchodováním si mohou polepšit obě strany

- Lidé profitují z možnosti obchodovat (směňovat) mezi sebou.
- **Obchod (směna)** umožňuje lidem specializovat se na to, co umí nejlépe.

Příklad: Obchodování s perem

- Máte pero, ale potřebujete něco jiného (např. sešit). Pokud někdo jiný potřebuje pero a má sešit, můžete si tyto předměty vzájemně vyměnit.
- Obchod (směna) je prospěšný pro obě strany, protože každý může získat to, co potřebuje, a přitom se specializovat na to, co mu jde nejlépe.

Princip #6: Trhy jsou obvykle dobrým způsobem organizace ekonomické aktivity

- Centrálně plánované ekonomiky (SSSR a východní Evropa) – řízení ekonomické aktivity země centrálním plánovačem; jaké zboží se bude vyrábět, jaké služby se budou poskytovat, kdo bude vyrábět, kolik bude vyrábět atd.
- **Tržní ekonomika** – rozhodování milionů firem a domácností; koho zaměstnat a co vyrábět, pro koho domácnosti (její členové) budou pracovat, co si za svoje příjmy koupí
 - Vstupují na trh a jejich volby jsou řízeny **cenami** a **individuálními zájmy**
 - Adam Smith (1776): **“neviditelná ruka trhu”** - **individuální sobecké zájmy** jednotlivců, kteří sledují svůj vlastní zisk, mohou neúmyslně vést k **prospěchu celé společnosti**; nástrojem neviditelné ruky jsou **ceny**
- Trhy často alokují zdroje způsobem, který je pro společnost ekonomicky nejvýhodnější.

Trh a tržní mechanismus

- **Dělbba práce** = proces rozdělení výrobního procesu do různých fází, přičemž každý pracovník nebo skupina pracovníků se specializuje na určitý úkol
 - Adam Smith ve své knize *Bohatství národů* (1776) popsal, jak rozdělení výroby na menší, specifické úkoly vede k vyšší produktivitě
- **Specializace** = jednotlivci, firmy nebo celé země se soustředí na produkci určitého zboží nebo služeb, ve kterých jsou nejvíce efektivní. Cílem specializace je dosáhnout vyšší produktivity a efektivity tím, že se využijí výhody z dovedností, technologií nebo dostupných zdrojů.
- **Peníze** = před nimi barter; zprostředkovávají směnu, všeobecný ekvivalent (výměna „něčeho“/všeho za peníze)

Trh a tržní mechanismus

- **Trh** = místo nebo mechanismus, kde se setkávají **nabízející a poptávající** za účelem směny zboží či služeb.
- Směna probíhá prostřednictvím **ceny**, která vzniká jako výsledek interakce mezi nabídkou (obvykle firmami, které chtějí prodávat) a poptávkou (spotřebiteli, kteří chtějí nakupovat).

Cena: klíčová proměnná

- **Ceny** propojují rozhodnutí o tom:
 - *které statky a služby vyrábět,*
 - *jak je vyrábět,*
 - *a kdo je koupí/spotřebuje.*
- **Ceny ovlivňují chování** jednotlivých spotřebitelů i firem.

Trh a tržní mechanismus

- **Funkce trhu**

- **Alokace zdrojů:** Trhy pomáhají efektivně rozdělovat omezené zdroje na základě nabídky, poptávky a cenových signálů.
- **Stanovení ceny:** Cena na trhu vyjadřuje směnnou hodnotu zboží nebo služeb na základě rovnováhy mezi tím, kolik jsou kupující ochotni zaplatit a kolik jsou prodávající ochotni akceptovat. Obvykle je cena vyjádřena v penězích.
- **Informace:** Trhy poskytují informace o potřebách a preferencích spotřebitelů, což firmám pomáhá rozhodnout se, co vyrábět.

Typy trhů

- Místní, národní, světový
- Dílčí (trh jediného druhu zboží), agregátní (trh veškerého zboží)
- Trh výrobních faktorů (trh práce, trh půdy, kapitálový trh), trh peněz (makroekonomie), trh produktů
- **Tržní subjekty**
 - **Domácnosti** – spotřebitelé, chtějí uspokojit své potřeby; maximalizují užitek; nabízejí (prodávají) svoje VF
 - **Firmy** – vyrábějí za účelem prodeje; nakupují VF pro svoji výrobu; jejich primárním cílem je maximalizace zisku
 - **Stát** – daně, regulace; nakupuje i prodává
 - **(Zahraničí** – dovoz a vývoz zboží a služeb, pohyb kapitálu mezi zeměmi)

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2024)

Princip #7: Vlády mohou někdy zlepšit výsledky fungování trhu

Neviditelná ruka občas nefunguje: **selhání trhu**

- Trhy samy o sobě nejsou někdy schopny alokovat zdroje efektivně (selhávají).

Když trhy selhávají, vlády mohou do trhů zasahovat, aby zvýšily jejich efektivitu a podpořili rovnost v rozdělení ekonomického výstupu.

Příklady: Znečištění (negativní externalita); monopol

Děkuji za
pozornost.

jitka.specianova@vse.cz

